

Аспекти хуманистике у наставно-научном раду Центра за стране језике

Aspekti humanistike u nastavno-naučnom radu Centra za strane jezike

Tanja Cvetković

tanja.cvetkovic@filfak.ni.ac.rs

Pogled sa Edinburške stene Alise Manro: kontekst i intertekst¹

Uvod

Rad se zasniva na analizi pripovedaka iz zbirke *Pogled sa Edinburške stene* (*The View from Castle Rock*), posebno pripovetke "Pogled sa Edinburške stene". Analize se odnose na mitsku osnovu naslovne pripovetke, na osnovu priča koje se zasnivaju na činjenicama ili fikciji, istorijsku pozadinu priča, autobiografske detalje, virtuelne narative, i suptilnu granicu između realnog sveta i imaginarnog sveta koji nam Manroova vešto dočarava svojim pripovedanjem.

Ciljevi

U radu se istražuju autobiografski elementi u pripoveci "Pogled sa edinburške stene" kao i sposobnost Manroove da činjenicu pretvori u fikciju u ovom delu. Odnos između činjenice i fikcije posmatra se kroz prizmu pojma *virtuelni narativ*.

Metodologija

Analiza se zasniva na teoretskom razmatranju pojma *virtuelni narativ* Mari-Lor Rajan. Virtuelni narativi se odnose na epizode u tekstu koje se stvarno ne odvijaju, ali na koje postoje mnogobrojne aluzije, reference, asocijacije koje glavni junaci prave. To su situacije u tekstu koje su ili hipotetičke ili stvarne ali se nikada ne realizuju. Tako možemo reći da virtuelne narative predstavljaju želje, nadanja, verovanja, namere, strahove, strepnje, junaka ili samog pripovedača. Rajanova definiše virtuelni narativ kao „način evociranja događaja koji se opiru očekivanju stvarnosti a svojstveni su jeziku uopšte i narativnom diskursu konkretno“. Tokom naracije koja je realna, pripovedač predstavlja propozicije kao istinite, dok publika i čitaoci zamišljaju ove propozicije kao činjenice. Čak i ono što je neistinito

¹ Rad je objavljen u časopisu *Filološki pregled* XLIX 2022 2: 55-62.

može da se predstavi kao istina. Tok pripovedanja može biti skrenut tako sa realnog na hipotetičko, na mnogobrojne sfere Života junaka i pripovedača: snove, verovanja, želje, ciljeve, itd. Sve ove sfere ovako predstavljene nisu stvarne. Njih čitaoci i publika pretvaraju u stvarnost rekonstruišući ono što je hipotetičko, čineći da virtuelna naracija postane podjednako istinita kao i realna naracija u tekstu, no, ipak, negde u daljini, u pozadini zbivanja.

Rezultati i zaključci

U pripovetkama ima dosta nedorečenih situacija i prilika koje se odvijaju u mislima protagonista. Takvim situacijama, koje su bile i osnova pozorišne predstave, obiluje i pripovetka „Pogled sa Edinburške stene“. Tako na početku pripovetke „Pogled sa Edinburške stene“ vidimo da protagonisti govore o Americi kao obećanoj zemlji. Međutim, kasnije u tekstu, tokom putovanja, ta „zelenkasto-plava zemlja, delom osunčana, a delom u senci“, postaje zemlja smrti u mislima starog Džejmsa: „Oh, zašto mi je ikada palo na pamet da nas dovedem ovde, u ovu plutajuću grobnicu!“ ili po dolasku u Novi Svet zaključuje: „Šta mi predstavlja ova zemlja? Ništa, ona ne može biti moj dom. Ništa osim zemlje u kojoj ću umreti“. Dok žali za Škotskom, zemljom koju ostavlja, i hrli u Novi Svet koji već hipotetički vidi kao virtuelni svet i svoju grobnicu, stari Džejms vraća se u prošlost tokom putovanja i na putu punom poteškoća i izazova priča priče o legendarnim junacima Škotske, o kraljevskim šumama Etrika, o dedi Vilu O’Foupu, priče koje su pre plod njegove mašte ili njegova interpretacija priča koje je slušao. Ove priče date su u obliku virtuelnih narativa: kroz pretpostavke, izgubljene nade, pogrešnih ubeđenja, strahova, pogrešnih interpretacija prošlih događaja. Za razliku od drugih junaka pripovetke koji svoj virtuelni svet stvaraju kao sopstveni unutrašnji svet u suprotnosti sa stvarnim svetom u kome žive, stvarnost starog Džejmsa stvorena je od virtuelnih svetova.

Ako je Manroova pisala o sebi u ovim svojim pripovetkama „što [je] prodornije mogla“, jasno je da su pripovetke autobiografskog karaktera i da se zasnivaju na činjenicama. Autorka rada zaključuje da možemo govoriti o pričama kao fiktivnom pristupu autobiografiji. Pošto u pričama postoji „autobiografski dogovor“ kojim se autor pojavljuje kao pripovedač, autor i protagonist u tekstu, koji stvara „autobiografiju kroz retrospektivu priče koju piše stvarna osoba o sopstvenom iskustvu, sa fokusom na individualni život, preciznije na priču o njenoj ličnosti“, možemo takođe govoriti o autobiografskom elementu pripovedaka.

Implikacije za dalja istraživanja

Na osnovu pripovetke „Pogled sa edinburške stene“ urađena je i predstava koja je izvedena u Edinburškom zamku, u crkvi sv. Marka. Predstava se zasniva na prve dve pripovetke u zbirci. Izvedena je 2016. godine na edinburškom Frindž festivalu, a Alisa Manro je tako postala prva kanadska književnica koja je dobila pravo da njeno delo bude pretočeno u pozorišnu predstavu u Velikoj Britaniji. Dramska književnica iz Škotske Linda Meklian pretočila je tekst Manroove na pozorišnu scenu i u tom poduhvatu oslanjala se najviše na sam tekst, dijalog i monolog, glavnih protagonista pripovedaka. Mnogobrojne scene koje su

izrečene u tekstu su priče koje su postojale pre svega kao misli, želje, razočarenja i strahovi protagonista, tako da se pojam virtuelnih narrativa može analizirati i primeniti i na tekstu koji se koristi u predstavi.

Кључне речи / Ključne reči

činjenice, fikcija, mitska osnova priče, autobiografski detalji, realni/imaginarni svet